

EKONOMİNİN *ve* EMEĞİN NABZI

Haziran 2025 / Sayı 12

Editör: Prof. Dr. Mustafa Durmuş

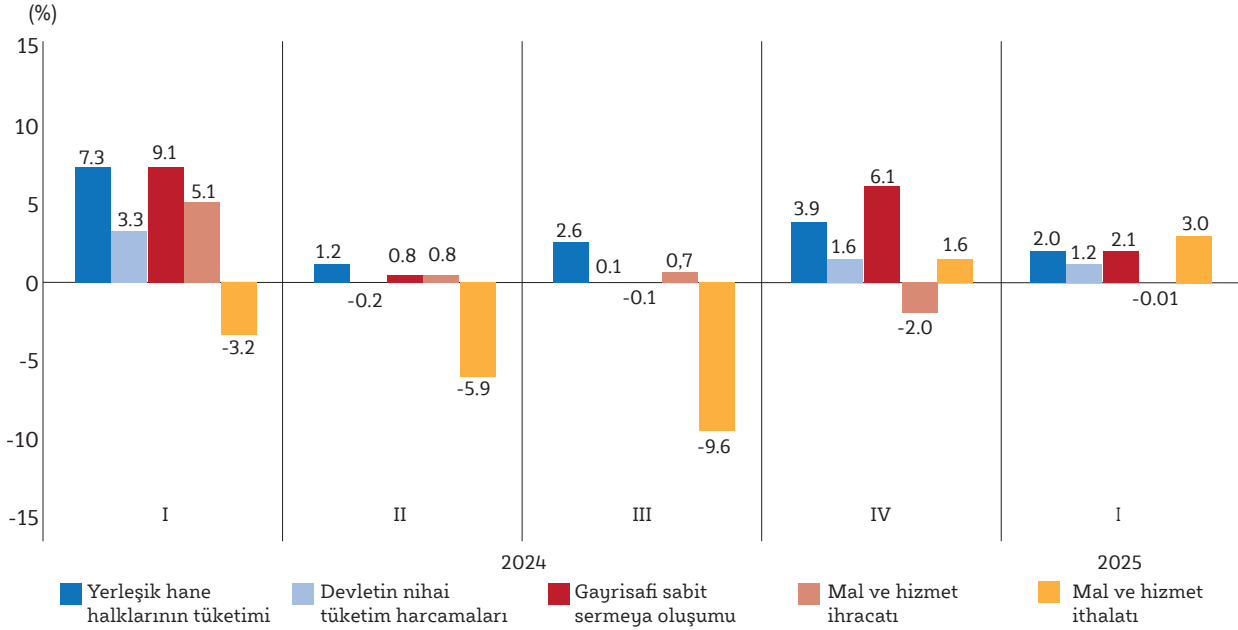
- Ekonomi Yavaşlıyor, Enflasyon Beklendiği Gibi Düşmüyor, İşsizlik ve Yoksulluk Artıyor!
- Dış Denge Bozuldu, Dış Açık Rekor Düzeyde Arttı!
- Küresel Askeri Harcamalar Daha da Artacak!
- 2025 Küresel Haklar Endeksi Bize Ne Söylüyor? Demokrasiye Darbe!
- Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar!

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

Ekonomi Yavaşlıyor, Enflasyon Beklendiği Gibi Düşmüyor, İşsizlik ve Yoksulluk Artıyor!

Ekonominin büyüme hızı son altı yılın en düşüğü

Ekonomik büyüme, bir ekonomide bir yıllık süre zarfında kişi başına Gayrisafi Yurt İçi Hasıladaki (GSYH ya da gelirdeki) büyüme olarak tanımlanır. Çünkü kişi başına gelir bir ülkenin ortalama yaşam standardının kabaca da olsa bir göstergesi olarak kabul edilir. Kişi başına daha yüksek bir gelir genellikle, kişi başına daha fazla ekonomik kaynak ayrıldığı anlamında düşünüldüğünden, toplumsal refahın bir işareti olarak ele alınır. Ancak tüm istatistikî ölçütlerde olduğu gibi bu ölçütte de bazı sorunlar vardır. Öyle ki kişi başına gelir, gelir dağılımını, yaşam kalitesi ölçütlerini ya da ekonominin ekolojik olarak ne kadar sürdürülebilir olduğunu hesaba katmaz. Yine de bu uyarıları akılda tutarak, uluslararası düzeyde karşılaştırmalar yapmak için uygulanabilecek bir standarttır.

Bu çerçevede, bu yılın ilk çeyrek dönemine (Ocak-Mart) ait ekonomik büyüme verileri Türkiye ekonomisinin giderek yavaşlamakta ve bir durgunluğa doğru gitmekte olduğunu gösteriyor. Nitekim GSYH bu yılın ilk çeyreğinde, geçen yılın aynı dönemine göre sadece %2,0 arttı. Bir önceki çeyreğe göre ise (2024 yılının son çeyreği) büyüme oranı %1'e geriledi. Bu çeyrekte büyümeye en büyük katkı ithalat, özel tüketim ve stok değişiminden geldi.

Sektörel olarak inşaat ve hizmetler ekonomik büyümeyi destekledi ama sanayi ve tarım sektörleri küçüldü. Yeni yıla %1,8 daralma ile başlayan sanayi sektörünün son üç yıllık büyümesi sadece %2 civarında oldu. Sektör son 11 çeyreğin yedisinde daraldı. Diğer yandan son üç yılda genel ekonominin birikimli olarak %12 büyümesi, Türkiye'deki büyümenin nitelikli istihdam ve gelir yaratmayan, tüketime ve borçlanmaya dayalı ve bu anlamda da yoksullaştırıcı bir büyüme olduğunu gösteriyor.

Türkiye ekonomisi yavaşlıyor

Oysa son Orta Vadeli Program'a (OVP) göre bu yılın büyüme hızının %4 olması hedefleniyor. Ancak ilk çeyrekteki %2'lik büyüme (%4'lük hedefi

Sayı: 12/ Haziran 2025

Tez-Koop-İş Sendikası Süreli Yayın Organı

Tez-Koop-İş Adına Sahibi:

Haydar Özdemiroğlu

(Genel Başkan)

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Çağdaş Duyar

(Tez-Koop-İş Sendikası

Genel Örgütlenme Sekreteri)

Editör:

Mustafa Durmuş

Yayın Hazırlığı ve Düzenleme:

Genel Eğitim Sekreterliği

Yasal Haklar: Bu dergide yer alan yazı, makale, fotoğraf ve tasarım unsurlarının bir bölümü veya tamamı (elektronik ortamda çoğaltmak da dahil) alıntının kaynağı belirtilerek yapılabilir. Yazılardaki görüşler yazarlarına aittir ve sendika tüzel kişiliğini hiçbir biçimde bağlamaz. Dergiye iletilen yazı, belge, fotoğraf, karikatür gibi ürünler geri gönderilemez.

Yönetim Yeri ve İletişim Adresleri:

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi

Mebuseverler, İller Caddesi No:7

06580 Tandoğan- Ankara

Tel: 0312 213 34 44 • **Faks:** 0312 213 34 30

İnternet: www.tezkoopis.org

Elektronik posta:

sendika@tezkoopis.org

x.com/tezkoopissndk

www.facebook.com/tezkoopissndk

www.instagram.com/tezkoopis/

www.youtube.com/@sendikatezkoopis

Baskı Tarihi: Temmuz 2025

Baskı: Ziraat Grup Matbaacılık

Bahçekapı Mahallesi 2534. Sokak No: 18

Etimesgut-Ankara

Tel: 0312 384 73 44 • **0312 384 73 45**

Yayın türü: Tez-Koop-İş dergisinin ekidir.

Aylık Yaygın Süreli Yayın

ISSN: 2630-5666

2024 yılı için reel GSYH büyümesi ve 2025 ile 2026 tahminleri
Yüzde, yıllık bazda

G20 ekonomileri OECD ülkeleri

	2024	2025	2026
Hindistan	6.2 %	6.3 %	6.4 %
Endonezya	5.0 %	4.7 %	4.8 %
Çin	5.0 %	4.7 %	4.3 %
Rusya	4.3 %	4.3 %	0.7 %
Brazilya	3.4 %	2.1 %	1.6 %
G20	3.4 %	2.9 %	2.9 %
Türkiye	3.2 %	2.9 %	3.3 %
İspanya	3.2 %	2.4 %	1.9 %
ABD	2.8 %	1.6 %	1.5 %
Kore	2.1 %	1.0 %	2.2 %
Kanada	1.5 %	1.0 %	1.1 %
Meksika	1.5 %	0.4 %	1.1 %
Saudi Arabistan	1.2 %	1.8 %	2.5 %
Fransa	1.1 %	0.6 %	0.9 %
Birleşik Krallık	1.1 %	1.3 %	1.0 %
Avustralya	1.1 %	1.8 %	2.2 %
İtalya	0.5 %	0.6 %	0.7 %
Güney Afrika	0.6 %	1.3 %	1.4 %
Japonya	0.2 %	0.7 %	0.4 %
Almanya	-0.2 %	0.4 %	1.2 %
Arjantin	-1.7 %	5.2 %	4.3 %

2024 yılı için manşet enflasyon ve 2025 ile 2026 tahminleri
Yüzde, yıllık bazda

G20 ekonomileri OECD ülkeleri

	2024	2025	2026
Arjantin	219.9 %	36.6 %	14.9 %
Türkiye	58.5 %	31.4 %	18.5 %
Rusya	8.5 %	9.7 %	6.1 %
G20	6.2 %	3.6 %	3.2 %
Meksika	4.7 %	3.4 %	3.2 %
Hindistan	4.6 %	4.1 %	4 %
Güney Afrika	4.4 %	3.2 %	4.2 %
Brazilya	4.4 %	5.7 %	5 %
Avustralya	3.2 %	2.3 %	2.3 %
İspanya	2.9 %	2.4 %	1.9 %
Japonya	2.7 %	2.8 %	2 %
Birleşik Krallık	2.5 %	3.1 %	2.3 %
ABD	2.5 %	3.2 %	2.8 %
Almanya	2.5 %	2.4 %	2.1 %
Kanada	2.4 %	2.1 %	2.1 %
Kore	2.3 %	2.1 %	2 %
Fransa	2.3 %	1.2 %	1.7 %
Endonezya	2.2 %	2.3 %	3 %
Saudi Arabistan	1.7 %	1.9 %	1.8 %
İtalya	1.1 %	2 %	1.9 %
Çin	-0.2 %	-0.1 %	1.4 %

yakalayabilmek için), yılın kalan kısmında toplamda %4,6'lık bir büyümeyi gerektiriyor ki bunun gerçekleşmesi mümkün değil. Uluslararası örgütlerin raporları da dünya ekonomisinde genelde bir yavaşlamayı öngörüyor. 19 Mart'ta başlayan muhalefeti baskılamaya dönük sürecin ilk çeyreğin büyümesini hemen hemen hiç etkilemediği, buna rağmen büyüme hızının %2'de kaldığı dikkate alındığında, Türkiye ekonomisinin artık kalıcı bir yavaşlama sürecine girdiği söylenebilir. İsrail (ABD)-İran savaşının sürmesi ve daha da büyümesi halinde bu yavaşlamanın bir daralmaya dönüşmesi kaçınılmaz olacaktır.

Diğer yandan, Dünya Bankası son raporunda, Türkiye için 2025 büyüme tahmini %2,6'dan %3,1'e yükseltti. 2026 büyüme beklentisini ise %3,8'den %3,6'ya düşürdü. Banka, bu yıl küresel ekonomideki büyüme tahmini %2,7'den %2,3'e, 2026 yılında da %2,7'den %2,4'e çekti. Bu düzeltmelerde, yeni gümrük tarifeleri gibi artan ticaret engelleri ve politika belirsizliklerinin etkili olduğu belirtiliyor. (Rapor yayınlandığı sırada henüz İsrail- İran savaşı çıkmamıştı).

Raporda ekonomik büyüme tahminlerinin tüm ekonomilerin yaklaşık %70'inde düşürüldüğü, bu durumdan en çok etkilenen-

lerinse en yoksul ülkeler olduğu vurgulanıyor. Böylece azgelişmiş ülkelerin yaklaşık %60'ında büyüme 2025 yılında ortalama %3,8 olacak ve takip eden iki yıl içinde ortalama %3,9'a ulaşacak (2010'lu yılların ortalamasından %1 daha düşük). Ekonomik yavaşlama azgelişmiş ülkelerin istihdam yaratma, yoksulluğu azaltma ve daha zengin ekonomilerle gelir farklarını kapatma gibi alanlardaki çabalarını olumsuz yönde etkileyecektir.

(Global Economic Prospect, June 2025, s. 4).

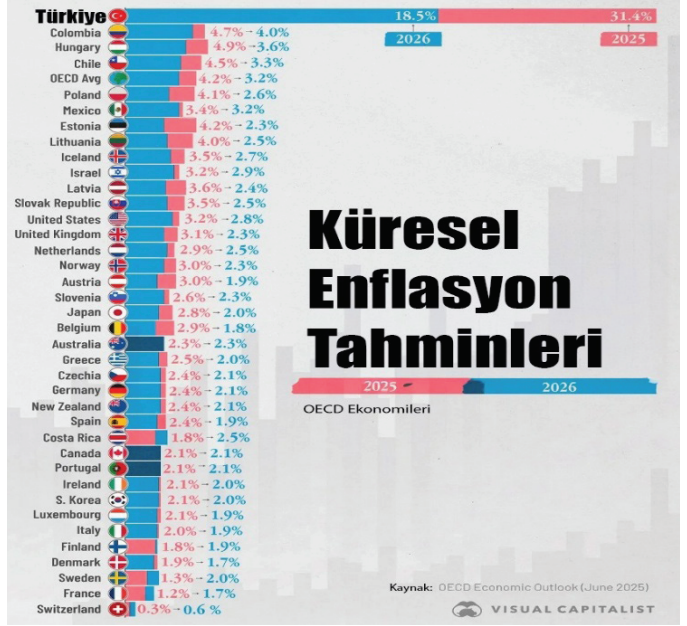
OECD ise küresel büyümenin hem küresel çapta hem de Türkiye'de yavaşlamasını öngörüyor. Buna göre Türkiye ekonomisi bu yıl %2,9 büyüyebilecek. Buna karşılık bu yıl enflasyon %31,4 olarak gerçekleşecek.

Bu iki veri bir arada düşünüldüğünde; ülke yurttaşlarının bir yandan yavaşlayan ekonomik büyüme, diğer yandan %30'un altına inmeyeceği anlaşılan enflasyon yüzünden yoksullaşmaya devam edeceği anlaşıyor. Oysa OVP'de bu yılın enflasyon hedefi %17,5 olarak belirlendi. Bu da OECD'nin enflasyon öngörüsünün iki kat yüksek olduğunu gösterdiği gibi hem büyüme hem de enflasyon anlamında izlenen ekonomi politikalarının başanlı olmadığını ortaya koyuyor.

Üstelik bu hesaplamalar İsrail-İran savaşı öncesinde yapılan hesaplamalar. Savaşın devam etmesi durumunda, bu savaşın döviz kuru ve enflasyon üzerindeki (yukarı çeken) etkileri de dikkate alındığında yoksullaşmanın daha da artacağı öngörülebilir.

Reel sektör zorda, yeni yatırımlar azalıyor, şirket iflasları ve toplu işten çıkarmalar artıyor

Reel sektör, finansmana erişimde zorluklar, üretimde daralma, ucuz ithalat karşısında yerli firmaların rekabet edememesi ve kâr oranlarındaki azalma sorunlarıyla uğraşıyor.

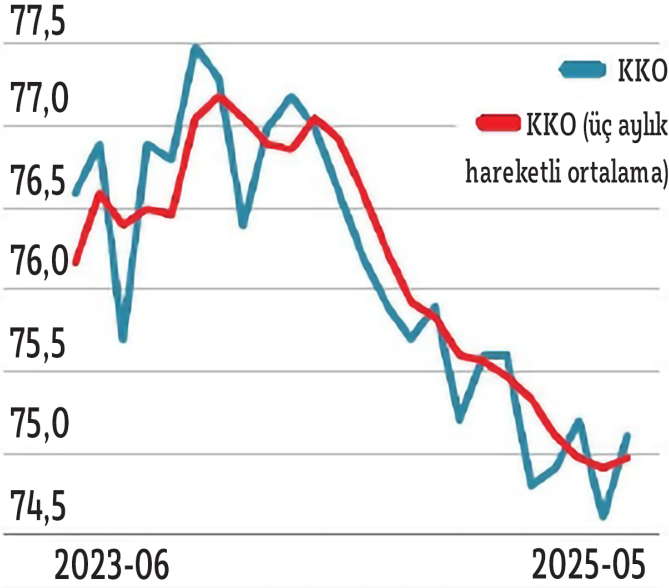

Kaynak: OECD Economic Outlook (June 2025)

VISUAL CAPITALIST

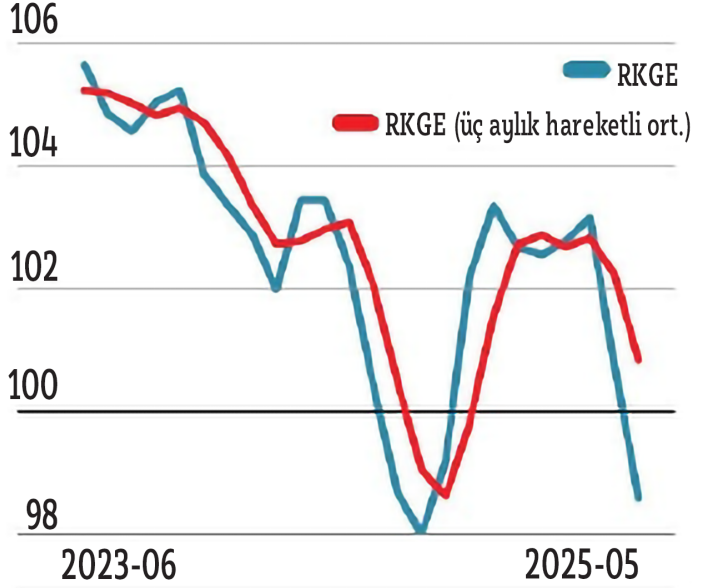
Grafik 1: Kapasite Kullanım

Oranı (Haziran 2023-Mayıs 2025) (%)

Grafik 2: Reel kesim güven

Endeksi (Haziran 2023-Mayıs 2025) (%)

Haziran 2023'ten bu yana kapasite kullanım oranında ana eğilimin düşüş yönünde olduğu gözleniyor. Reel kesim güveninde ise Eylül 2024'e kadar azalma varken, sonra bir toparlanma gözleniyor. Ancak bu toparlanma kalıcı olmuyor ve yılbaşından bu yana o da düşüyor. (<https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/artan-iflas-ve-isci-cikarma-haberleri>, 27 Mayıs 2025).

Kriz sanayi devleri dahil şirketleri vuruyor!

İSO 500'ün üretimden satışları üst üste üçüncü yılında da reel olarak düşerken, neredeyse tüm kârlılık göstergeleri olumsuz seyretti. 500 büyüğün 152'si zarar açıklarken, sanayici kendi faaliyetinden kazandığını finansman giderine harcadı. (<https://www.ekonomim.com/ekonomi/sanayi-nin-devleri-irtifa-kaybediyor-haberi>, 28 Mayıs 2025).

Bir rapora göre, pek çok şirket fiilen iflas etmiş olmasına rağmen, faaliyetlerini asgari seviyede sürdürerek 'zombi şirket' niteliği kazandı. Rapor, zombi şirket oranının %20 seviyelerine yaklaştığını, her beş şirketten birinin faaliyetlerini organik olarak değil yapay yaşam destekleri ile (teşvikler, sübvansiyonlar, düşük faizli krediler vb.) devam ettirdiğini ortaya koyuyor. Ayrıca Türkiye, IMF'nin verilerinde de ülkeler bazında zombi şirket oranlarında %13 ile birinci sıradaki yerini koruyor. (<https://www.toplum.org.tr/turkiyenin-icra-ve-iflas-raporu>, 3 Haziran 2025).

KOBİ'ler başta olmak üzere, şirketlerin krediye erişim sorunu giderek daha da ağırlaşıyor. Bankacılık sektöründe ticari kredi büyümesi 15 haftanın en düşük seviyesine geriledi. 19 Mart öncesinde %35'lere yakın seviyede bulunan ticari kredilerde 13 haftalık büyüme hızı, aradan geçen 2,5 aylık sürede 8 puanın üzerinde düşüş kaydederek, 16 Mayıs haftasında %26,6'ya indi. (<https://www.bloomberght.com/ticari-kredilerde-buyume-hizi-4-ayin-en-dusugunde>, 23 Mayıs 2025).

Güven endeksleri güven vermiyor!

Sektörel güven endeksleri de benzer bir tabloya işaret ediyor. Haziran ayında Hizmet Sektörü Güven Endeksi'nde bir önceki aya göre %0,4'lük bir artış gözlenirken, Perakende Ticaret Endeksi'nde %2,3, İnşaat Sektörü Güven Endeksi'nde ise %1 düşüş oldu. Hizmet Sektöründe yükselme ise büyük oranda turizmle alakalı mevsimsel bir hareketlenmeden kaynaklanıyor. Bununla birlikte, artışın oldukça sınırlı olduğu ve turizm sektö-

ründe gözlenen durağanlığın bu rakamlara da yansıdığı söylenebilir.

Perakende ticaret sektöründe ise gerileme önceki aylarla benzer bir eğilimin devam ettiğini ve iç talepte yavaşlama trendinin sürdüğünü gösteriyor. Sektörde stok artışının devam ettiğini ve önümüzdeki üç ayda da iş hacmi satış beklentisinde de görece güçlü düşüş olduğunu söyleyebilmek mümkün. İnşaat Sektörü Güven Endeksi de önceki ayın tersine bir gerileme işareti veriyor. Konut satış ve konut fiyat endeksleri ile karşılaştırıldığında, sektörün ana yönü konusunda net bir yorum yapmak güç olmakla birlikte, genel beklentinin çok olumlu olmadığı, inşaat sektörünün gelecek üç aylık dönemde toplam çalışan sayısını azaltma yönünde bir sinyal verdiği söylenebilir. (<https://www.ekonomim.com/kose-yazisi/reel-sektorde-genel-gidisat-iyi-degil>, 25 Haziran 2025).

Bu endekslerin gerçek hayattaki karşılığı ise şöyledir: Tekstil ve hazır giyim sanayinin, ciddi bir krizle karşı karşıya olduğunu söyleyen Güney Ege Sanayi ve İş Dünyası Federasyonu Başka-

nı Hakan Urhan, “kârsızlık, üretim kayıpları, işten çıkarmalar ve konkordato süreçleri endişe verici boyutlara ulaştı” diyor. Ankara Sanayi Odası Başkanı Seyit Ardiç, uygulanan sıkı para politikasının sanayiye derinden etkilediğini belirterek, daralmanın uzun vadeli yapısal tahribata dönüşme riski olduğunu bildiriyor. Ekonomideki soğumanın fiyat istikrarı için olumlu olsa da sürecin sanayici açısından sancılı geçtiğini vurgulayan Ardiç, toparlanmanın zorlaştığını, bunun da potansiyel büyüme kapasitesini sınırladığını söylüyor. (<https://www.ekonomim.com/ekonomi/aso-baskani-ardic-sanayideki-daralma-uzun-vadeli-yapisal-tahribata-donusebilir-haberi> (25 Haziran 2025), <https://www.ekonomim.com/ekonomi/gesifed-baskani-hakan-urhan-imalat-sanayi-ve-tekstil-sektoru-derin-krizde-haberi>, 26 Haziran 2025).

TÜRKONFED Yönetim Kurulu Başkanı Sönmez, iş dünyasının artık sadece yavaşlama değil, doğrudan bir bilanço kriziyle karşı karşıya olduğunu vurguluyor. Talep daraltıcı politikaların

ilk etkisinin hane halkında hissedildiğini, şimdi bu basıncın firmaların bilançolarına da yansıdığını ve Anadolu’da, yatırım eğiliminde keskin bir düşüş, istihdamda daralma ve tedarik zincirinde çözülme belirtileri olduğunu söylüyor. (<https://www.ekonomim.com/ekonomi/turkonfed-baskani-sonmez-is-dunyasi-bilanco-kriziyle-karsi-karsiya-haber>, 25 Mayıs 2025).

İktidar iki konuda başarılı: İşsizlik ve yoksulluk artışı istikrarlı bir şekilde sürüyor!

Buna karşılık, izlenen kemer sıkıcı ekonomi politikalarının başarılı (!) olduğu iki alan işsizlik ve yoksulluk zira her ikisi de artmaya devam ediyor. Ekonomi yavaşlayınca işsizlik artıyor çünkü ekonomik büyümenin yavaşlaması kabaca üretimin ve istihdamın azalması demektir. Daha az istihdam ise daha fazla işsizlik anlamına geliyor.

Nitekim Vestel firmasının 2,000 kişiyi işten çıkarmasına ilave olarak ekonomik kriz pek çok sektöre darbe vururken, son dönemde özellikle tekstil ve hazır giyimde ciddi bir kayıp yaşanıyor. Maliyet artışı ve Türk Lirasının tarihi değer kaybı başta olmak üzere birçok ekonomik çalkantıyla beraber iyice dibe vuran iki sektörde, 2025’in yalnızca ilk çeyreğinde toplam 2,150 firma kapanırken, 35 bin 460 kişi de işinden oldu. Son iki yılda 298,000 kişi sektörden koptu. (<https://www.ekonomim.com/sektorler/tekstil/tekstil-ve-giyimde-3-aylik-istihdam-kaybi-35-bin-haberi>, 2 Haziran 2025).

Nefes Gazetesi’nden Şehriban Kırış’ın haberine göre; 13 Haziran 2025 haftasında KOBİ kredilerinde batık oranı da son bir yılda %105 artışla 58 milyar 635 milyon TL’den 120 milyar 747 milyon TL’ye yükseldi. (<https://www.nefes.com.tr/isler-zora-girdi-batik-2ye-katlandi>, 26 Haziran 2025).

Özetle, Türkiye ekonomisi kalıcı bir yavaşlama dönemine girdi. Bu durum işsizlik ve yoksulluğu artıracaktır. Diğer yandan geçmişte olduğu gibi, neo-liberalizm altında gerçekleşen bir ekonomik büyüme ne kadar yüksek olursa olsun, dayandığı sosyal ilişkiler ve adaletsiz gelir bölüşümü yüzünden yoksulluğu ve açlığı azaltmıyor. Sosyal ilişkilere bakılmaksızın,

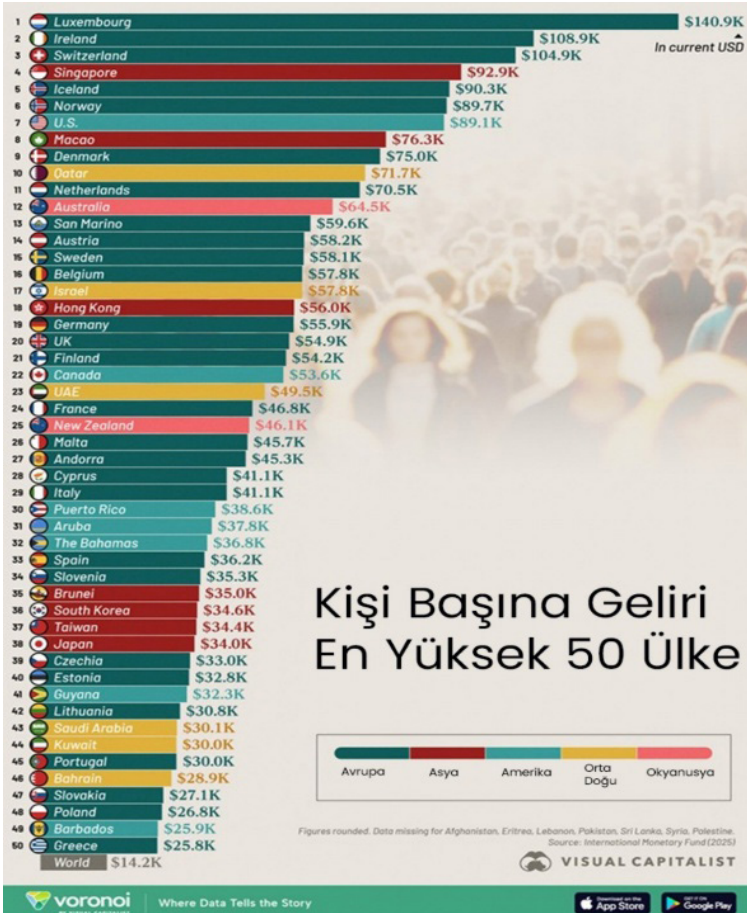
“yoksulluğun azaltılması için ekonominin mutlaka hızlı büyütülmesi” önerisi gerçekçi değil. Sadece küçük üretimin ve tarımsal üretimin sürdürülebilir bir canlılığıyla ortaya çıkacak bir ekonomik büyüme yoksulluğu azaltabilir. Bunun için de üretim ve dağıtım örgütlenmesinin kooperatif ve diğer kolektif mülkiyet biçimleri altında yapılması gerekiyor.

Kişi başına gelir açısından Türkiye ilk 50’de yer almıyor!

Dünyanın en zengin 50 ülkesi (kişi başına gelir cinsinden) yandaki grafikteki gibi sıralanıyor. Türkiye 16,709 dolarlık kişi başı gelir ile (2025) ilk 50 ülke arasında yer almıyor ancak 67. sırada kendisine yer bulabiliyor. (<https://www.visualcapitalist.com/ranked-the-50-richest-countries-by-gdp-per-capita-in-2025>, 13 Haziran 2025)

Enflasyon artıyor, asgari ücretlinin ve emeklinin alım gücü düştükçe düşüyor!

TÜİK tarafından bir önceki yılın Aralık ayına göre enflasyon % 16,67 olarak açıklandı. Bir başka deyişle altı aylık enflasyon % 16,67 oranında gerçekleşti. Bu veriler, 14,469 TL olarak belirlenen en düşük emekli aylığının 2.412 TL’sinin eridiğini; en düşük reel emekli aylığının

12.057 TL'ye düştüğünü gösteriyor. Benzer şekilde asgari ücret de enflasyon karşısında 3.684 TL eriyerek 18.420 TL'ye geriledi. Üstelik TÜİK'in gerçeği yansıtmayan enflasyon oranları dikkate alındığında, ücretlerdeki erimenin çok daha büyük olduğunu kabul etmek gerekiyor.

TÜİK verilerine göre Mayıs ayında dar anlamda işsizlik oranı %0,2 azalışla %8,4'e düşerken çok daha önemli olarak geniş tanımlı işsizlik (atıl işgücü) %31 oranıyla yüksekliğini koruyor. Yani çalışabilir durumda ve istekte olan her üç kişiden sadece biri istihdam edilebiliyor. Bu istihdamın da %50'si açlık sınırının altında kalan asgari ücretlilerden oluşuyor.

Yandaki tablo OECD ülkelerindeki dar anlamda işsizlik oranlarını Mart 2025 olarak gösteriyor. Buradan Türkiye'nin OECD ülkeleri içinde en yüksek işsizlik oranlarına sahip ülkelerden biri olduğu görülüyor. (Mart'ta %7,9 olan işsizlik Mayıs'ta %8,4'e yükseldi).

Yoksulluk artarak sürüyor!

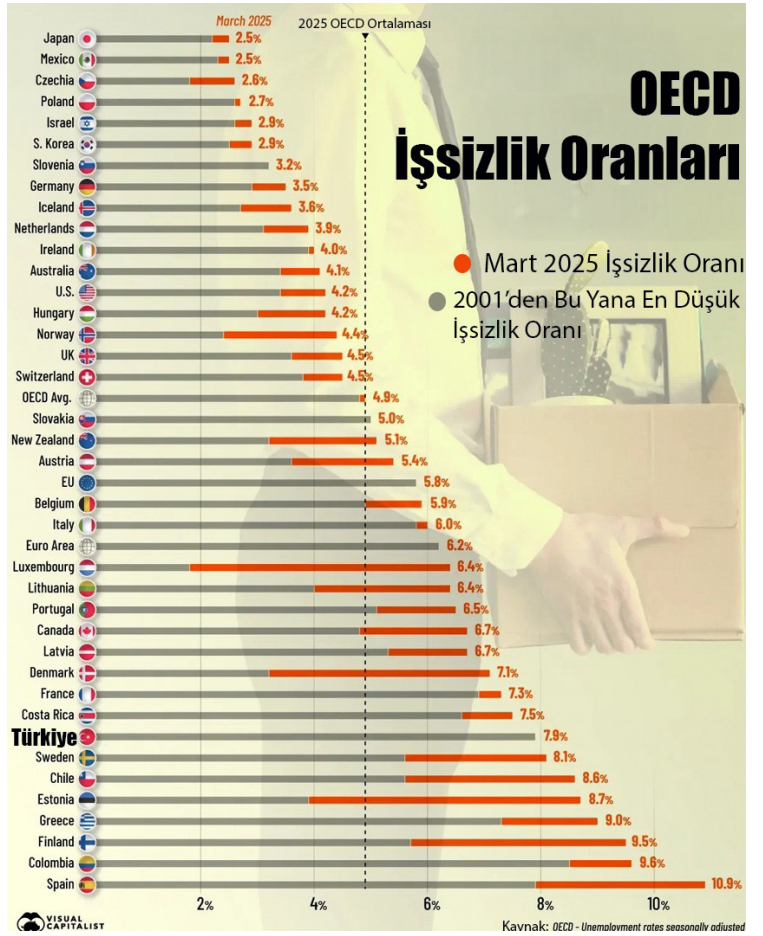
Yapılan araştırmalar yoksulluğun önemli kaynaklarından birinin işsizlik ve yeterince istihdam yaratamamak olduğunu ortaya koyuyor. Özellikle de ekonomik kriz dönemlerinde işsizlik ve yoksulluk da artıyor. Keza teknoloji, ekonomik reformlar adı altında iş gücü piyasasına dönük emek karşıtı düzenlemeler (güvencesizleştirme) işsizlik ve beraberinde yoksulluğu derinleştiriyor.

Ayrıca herkesin işinin olması yoksulluğu önleyemeye yetmiyor. Nitekim günümüzde "**çalışan yoksulluğu**" kavramı aşırı ve göreceli yoksulluk kavramlarının yanı sıra sıklıkla kullanılıyor. Bu bağlamda "nasıl bir istihdam" sorusu önemli. Günümüzde güvencesiz (gig) kısmi zamanlı ve düşük ücretli işler artık ön planda. İyi kalitede insana yakışır işler ve çalışma koşulları kriz dönemi dışında bile giderek azalıyor. Çeşitli yollarla ücret gaspları artıyor, bu da işçilerin yoksullaşmasını hızlandırıyor. Ayrıca kapitalizm bir yanda serveti az sayıda zengin elinde biriktirirken, diğer yanda, öncesinde işçi olmayan bazı insanlar bile giderek artan bir şekilde işçileşiyor, mülksüzleşiyor ve yoksullaşiyor.

Orta vasıflı işler tarihe gömülebilir!

Son yıllarda kullanımı artan üretken yapay zekanın (AI) etkileri kesin olarak öngörülemezken, ilk değerlendirmeler beceri düzeyleri ve cinsiyetler arasında eşitsiz etkilere yol açacağına ve orta vasıflı işlerin sürekli olarak ortadan kalkacağına işaret ediyor.

Hukuksuzluk ise işsizliği ve yoksulluğu artıran bir diğer faktör. Çünkü hukukun üstünlüğünü esas alan bir adalet sistemi, ulusal altyapının bir parçası olarak kabul edilir. Bu sistem olmadan ekonomi etkin bir biçimde işleyemez. Eğer hukuk sistemi çökerse, öngörülebilir ve hızlı bir adalet sisteminin mümkün kıldığı ekonomik işlemler ve yatırımlar engellenmiş olur. Örneğin, işverenler bir mahkemede dava sonuçlanana kadar personel istihdam edemeyebilirler. Küçük işletmeler, nakit akışlarının kaldırılabileceğinden çok daha büyük meblağlar söz konusu olduğunda kapanma riski ile karşı karşıya kalabilirler. İş yerindeki sorunlar yüzünden yargıya giden işçilerse bu arada işsiz kalabildikleri gibi, mahkeme masraflarını karşılayamadıkları için zorunlu olarak uzlaşma yoluna gider ve büyük

kayıplara uğrayabilirler. (Nitekim özellikle de işçiler açısından günümüzde durum tam da böyledir).

Yoksulluk sınırı, asgari ücretin dört katını buluyor!

TÜRK-İŞ tarafından açıklanan Haziran ayı açlık ve yoksulluk sınırları şöyle: Dört kişilik bir ailenin aylık gıda harcaması tutarı (açlık sınırı) 26.110 TL; Gıda ile birlikte diğer temel harcamalar için haneye girmesi gereken tutar (yoksulluk sınırı) 85.066 TL.

Bu şartlarda tek bir asgari ücretin girdiği dört kişilik hane, yalnızca gıda harcamalarını bile karşılayabilecek durumda değildir. Yılın ilk ayından açlık sınırı altına düşen asgari ücret ile açlık sınırı arasındaki fark her geçen ay artıyor. Diğer yandan dört kişilik bir hanenin yoksul sayılabilmesi için dahi dört üyesinin de asgari ücret düzeyinde gelir elde etmesi gerekiyor. Başka bir deyişle, yoksulluk sınırı asgari ücretin dört katına ulaşıyor.

Dış Denge Bozuldu, Dış Açık Rekor Düzeyde Arttı!

Tablo 1: Cari İşlemler Hesabı (Milyon ABD Doları)

	Nisan 2024	Nisan 2025	2024 Ocak-Nisan	2025 Ocak-Nisan	2025 Mart 12-aylık	2025 Nisan 12-aylık
CARI İŞLEMLER HESABI	-4.829	-7.864	-14.560	-20.301	-12.780	-15.815
ÖDE tanımlı DIŞ TİCARET DENGESİ	-7.695	-9.891	-21.785	-25.772	-58.168	-60.364
Toplam Mal İhracatı	18.717	20.746	81.493	86.398	260.318	262.347
Toplam Mal İthalatı	26.412	30.637	103.278	112.170	318.486	322.711
HİZMETLER DENGESİ	3.721	3.903	11.952	11.995	61.853	62.035
Gelir	7.858	8.497	28.770	30.012	115.852	116.491
Gider	4.137	4.594	16.818	18.017	53.999	54.456
BİRİNCİL GELİR DENGESİ	-1.375	-1.790	-4.761	-6.298	-16.883	-17.298
Gelir	618	950	2.805	3.590	9.995	10.327
Gider	1.993	2.740	7.566	9.888	26.878	27.625
İKİNCİL GELİR DENGESİ	520	-86	34	-226	418	-188

Bakan Mehmet Şimşek tarafından yürütülen “değerli TL ve döviz kurunun baskılanmasına” dayalı ekonomik program Türkiye ekonomisinin dış dengesini bozmaya başladı. Öyle ki ekonomi bu yıl Nisan ayında 7,864 milyar dolarla son 26 ayın en yüksek cari işlemler açığını verdi. Son bir yıllık cari işlemler açığı ise 15,8 milyar dolara yükseldi.

Bu yılın ilk dört aylık dönemindeki (Ocak-Nisan) cari işlemler açığı ise geçen yılın aynı dönemine göre %39,4 oranında artarak 20,3 milyar dolara yükseldi. Geçen yılın aynı dönemindeki açık 14,6 milyar dolar idi.

“Cari işlemler açığı/Dış açık” ya da “cari açık” denildiğinde, kabaca, bir ülkenin ithalatının ihracatından çok daha fazla olması, buna karşılık turizm gelirleri gibi gelirlerinin de bu açığı kapatmaya yetmemesi yüzünden ortaya çıkan bir dış açık kast edilir.

İktidarda kalma hırsı toplumsal ekonomik menfaatlerin önüne geçti!

Cari açığa ilave olarak, 19 Mart sivil darbe girişimi sonrası aynı ay içerisinde yaşanan 17,3 milyar dolarlık net sermaye çıkışı

nedeniyle Nisan’da 25,2 milyar dolarlık finansman açığı ortaya çıkınca, bu açıklar 25 milyar dolar tutarında bir MB döviz rezervinin kullanımıyla finanse edilebildi. Yani bir yandan yüksek cari açık, diğer yandan muhalefete dönük olarak artırılan baskılar yüzünden ülke sadece bir ayda 25 milyar dolar rezervini kaybetti.

Türk lirasına verilen yüksek faize rağmen Türkiye’den yurt dışına sermaye çıkışı yaşanıyor ve bu da dış dengeyi bozuyor. Öyle ki Nisan ayında doğrudan yatırımlar kaynaklı net çıkışlar 268 milyon dolar oldu. Yurt dışı yerleşiklerin Türkiye’ye toplam doğrudan yatırımları ise 408 milyon dolar artarken, yurt içi yerleşiklerin yurt dışındaki doğrudan yatırımları 676 milyon dolar arttı.

İlk dört aylık dönemde yurt dışına 2,8 milyar dolarlık doğrudan yatırım çıkışı yaşanırken, Türkiye’ye aynı dönemde gelen doğrudan yatırım 3,3 milyar dolarda kaldı. Böylece geçen yılın aynı döneminde 1,3 milyar dolar olan “gelen net doğrudan yatırım” bu yıl 501 milyon dolara kadar indi.

Türkiye ilk kez yurt dışına yaptığı gayrimenkul yatırımından daha az gayrimenkul yatırımı aldı

Üç yıl öncesine kadar artış eğiliminde olan yabancıya konut satışları hızını giderek kaybederken (yabancıya satışta %14,2 azalma oldu), zengin Türklerin yurtdışından (özellikle de Londra’dan) lüks konut talebinde artış eğilimi sürüyor. Bu trend paralelinde 2025 yılı görünümü de tamamen değişti. Ödemeler dengesi verilerine göre, yılın ilk dört ayında Türkiye’den gayrimenkul alımı için yurtdışına çıkan tutar 793 milyon dolar, gelen tutar ise 555 milyon dolar olarak gerçekleşti. Türkiye’den bu amaçla dışarıya giden para geçen yıla göre 143 milyon dolar artarken, Türkiye’ye bu amaçla gelen para ise 693 milyon dolar azaldı. Böylece Türkiye yatırım bakımından yurtdışına doğrudan “net gayrimenkul yatırımcısı” konumuna geldi.

Tablo 2: Finans Hesabı (Milyon ABD Doları)

	Nisan 2024	Nisan 2025	2024 Ocak-Nisan	2025 Ocak-Nisan	2025 Mart 12-aylık	2025 Nisan 12-aylık
FİNANS HESABI	-5.548	-7.641	-23.012	-26.862	-25.614	-27.707
Doğrudan Yatırımlar, net	-943	268	-1.322	-501	-5.483	-4.272
Portföy Yatırımları, net	-1.559	10.877	-1.774	9.434	-13.205	-769
Portföy Yatırımları, Varlık	599	1.386	3.504	2.601	7.842	8.629
Portföy Yatırımları, Yükümlülük	2.158	-9.491	5.278	-6.833	21.047	9.398
Diğer Yatırımlar, net (mevduat, krediler vb)	-654	6.202	5.194	788	-18.607	-11.751
Efektif ve Mevduatlar	1.646	-2.987	4.293	7.516	21.757	17.124
Krediler	-1.475	12.104	-3.097	-1.683	-38.573	-24.994
Ticari Krediler	-841	-2.929	3.986	-5.051	-1.721	-3.809
Rezerv Varlıklar	-2.392	-24.988	-25.110	-36.583	11.681	-10.915
NET HATA VE NOKSAN	-709	230	-8.443	-6.574	-12.727	-11.788

Portföy yatırımları Nisan ayında 10.877 milyon dolar tutarında net çıkış kaydetti. Resmi rezervlerde ise Nisan ayında 24.988 milyon dolar net azalma oldu. (TCMB, Ödemeler Dengesi Gelişmeleri, Nisan 2025).

“Daha da sıcak para” girişi arttı!

19 Mart sonrası çıkış gözlenen “carry trade” kanalından ülkeye yeniden girişler başladı ve bu girişler 4-5 milyar doları buldu. Ancak daha öncekinden farklı olarak bu girişler çok kısa vadeli girişler biçiminde gerçekleşiyor ve genellikle perşembe günü giren bu tarz çok sıcak para pazartesi 3 günlük swap faizi olarak geri çıkıyor. Yani yatırımcı perşembe günü swap

yapınca 3 günlük swap faizi alıyor, perşembe giriş cuma dolar pozisyonlarını kapatıyor. Pazartesi günü de swap faizini alıyor. Keza önceki dönemden farklı olarak tahvil ve hisseye de az da olsa giriş yaşanıyor. (<https://www.ekonomim.com/ekonomi/carry-trade-girisi-4-5-milyar-dolari-buldu-haber/>, 29 Mayıs 2025).

Küresel Askeri Harcamalar Daha da Artacak!

Dünya İsrail (ABD)-İran savaşının travmasını yaşarken, NATO ülkelerinin liderleri, Trump'ın dayatmasıyla, savunma harcamalarını milli gelirlerinin en az %5'ine çıkartacak bir anlaşmaya imza attılar. Bu ülkelerin arasında Türkiye de var.

Oysa küresel askeri harcamalar geçen yıl yeni bir rekor kırarak (2023 yılına kıyasla) %9,4 artışla 2,7 trilyon doların üzerine çıkmıştı. Bu harcamalar son 10 yıldır dünya genelinde istikrarlı bir şekilde artıyordu ancak 2024 yılı Soğuk Savaş'ın sona ermesinden bu yana tek bir yıl içinde gerçekleşen en hızlı artışa sahne oldu.

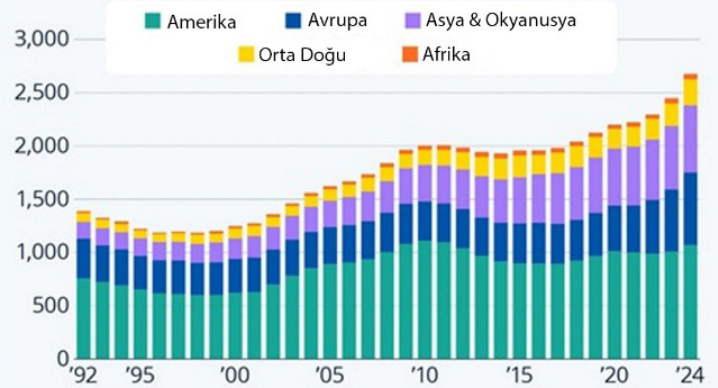
Savaş örgütünün başı ABD

ABD, 997 milyar dolarlık harcama ile dünya toplamının %37'sini oluşturarak dünyanın en büyük harcama yapan ülkesi olmaya devam ediyor. Çin, tahmini 314 milyar dolar harcama ile ikinci sırada yer alıyor. En fazla harcama yapan ilk beş ülke (Rusya, Almanya ve Hindistan dahil) küresel toplamın %60'ını oluşturuyor. Avustralya dahil olmak üzere ilk 15 ülke, askeri harcamalarını artırdı ve 2024 yılında toplam 2,1 trilyon dolar harcamayarak küresel toplamın beşte dördünü oluşturdu.

Avrupa'nın gidişatı ise daha dramatik. NATO üyesi ülkeler, son 10 yılda yıllık askeri harcamalarını iki katından fazla artırdı. Bunların arasında, bir yıl içinde askeri harcamalarını %28 artırarak 88,5 milyar dolara çıkaran ve Batı Avrupa'nın en büyük askeri harcama yapan ülkesi haline gelen Alman-

Küresel Askeri Harcamalar 2,7 Trilyon Dolara Fırladı

Bölgelere Göre Küresel Askeri Harcamalar (milyar ABD doları cinsinden)

*2023 yılı fiyatları ve döviz kurları baz alınarak sabitlenmiştir. Orta Doğu, Asya & Okyanusya bölgeleri için harcamalar, ülkelerin %10'undan fazlasına ait verilerin eksik olması durumunda tahmini olarak hesaplanmıştır.

Kaynak: SIPRI

statista

ya da bulunuyor. (<https://www.sipri.org/publications/sipri-fact-sheets/trends-world-military-expenditure-2024> (April 2025)).

Uluslararası adalet duygusunu ortadan kaldıran bir karar!

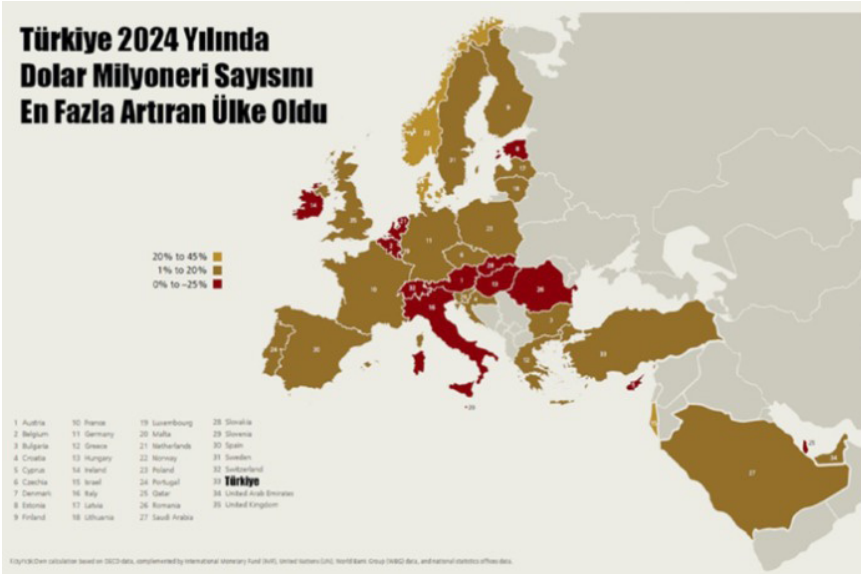
Lahey, Hollanda'da Uluslararası Adalet Divanı'nın bulunduğu bir kent. Son 10 yıldır giderek artan biçimde yapılan askeri harcamalar da yetmediğinden, ironik bir biçimde, bu ay Lahey'de düzenlenen NATO Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde, ABD'nin önerisiyle, üye ülkeler askeri harcamalarını GSYH'lerinin en az %5'ine yükseltilmesi yönündeki anlaşmayı imzaladılar.

ABD Başkanı D. Trump'ın uzun zamandır kabul edilmesini istediği anlaşma ile Türkiye (mevcut %2,09'luk payı %5,0'a yükselteceğinden), yıllık 22,8 milyar dolar olan savunma harcamalarını 47 milyar dolar yükselterek, 70 milyar dolar seviyesine çıkartacak. (<https://www.sozcu.com.tr/erdogan-dan-trump-a-47-milyar-dolarlik-soz> (24 Haziran 2025)). Bu eğilim önümüzdeki yıllarda da devam edecek gibi görünüyor.

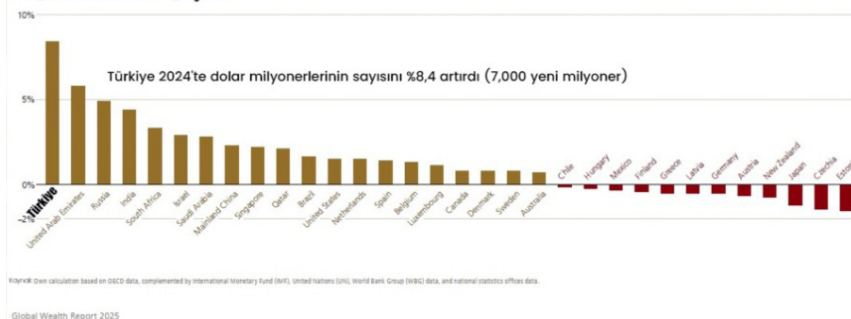
Böyle bir askeri yığınağın sadece Rusya ve Çin'e yönelik olduğu düşünülmemelidir. Bu silahlar (gerektiğinde) her ülkedeki muhalefeti, işçi sınıfını ve ezilen halklarını da susturmak için kullanılacaktır. Dahası, yine ironik bir biçimde, askeri harcamalardaki bu artışların neden olduğu mali faturayı, bu savaşlardan kâr ve siyasal rant sağlayanlar değil, yoksul halklar ödeyecektir. Çünkü eğitim, sağlık, yoksulluk yardımları gibi sosyal hizmetler ve işçi sınıfının yaşam standartları da bundan büyük zarar görecektir.

Savaşlar yoksulluğun kaynağı

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler'e (BM) göre, dünya genelinde aşırı yoksulluk içinde yaşayan 700 milyon insanın %40'ı savaş içindeki ya da çatışmalardan etkilenen ülkelerde yaşıyor. Mevcut eğilim devam ederse, bu 10 yılın sonunda dünyadaki yoksulların üçte ikisi bu ülkelerde yaşıyor olacak. Diğer taraftan, Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SKH) kapsamındaki hedeflerin üçte ikisi (yoksulluğun azaltılması da bunlardan biri), kabul edilmelerinin üzerinden 10 yıl geçmesine rağmen gerçekleştirilemedi. Çünkü az gelişmiş ülkelerin 2030 yılına kadar bu vaatleri yerine getirmek için ihtiyaç duydukları kaynaklarda yılda 4 trilyon dolardan fazla açığı var ve bu açık zengin ülkelerce kapatılmıyor. (*Development is 'the first line of defence against conflict,' Guterres tells Security Council*, <https://news.un.org/en/story> (19 June 2025))

Seçilmiş Ülkelerde 2023-2024 Yılları Arasında Dolar Milyoneri Sayısındaki Değişim

Süper zenginlikle derin yoksulluk el ele!

UBS'in bu yılki Küresel Servet Raporu'na göre, küresel servet %4,6 oranında bir artışla toplamda 226,5 trilyon dolara yükseldi. Buna paralel biçimde, yeni milyonerlerin sayısı da hızla arttı. Öyle ki 2024 yılında dünya çapında 680,000'den fazla yeni milyoner eklendi. 2029 yılına kadar 5 milyondan fazla yeni milyoner olması bekleniyor. Yüzde olarak enflasyondan arındırılmış en yüksek artış %8'i aşan bir oranla Türkiye'de gerçekleşti. Böylece Türkiye geçen yıl dolar milyoneri sayısını en fazla artıran ülke oldu ve 7,000 yeni dolar milyoneri ortaya çıktı. (UBS, *Global Wealth Report, 2025*, <https://www.ubs.com/global> (27 Haziran 2025)).

Diğer taraftan ülkemizdeki yoksulluk giderek daha da derinleşiyor ve hemen her kesime doğru yayılıyor. Zenginleri vergilendiren (servet vergisi gibi) bir vergi uygulaması da bulunmuyor. Askeri harcamaları %240 artırma taahhüdü veren siyasal iktidar, kamu işçisine ve emeklisine %17 zam vermeyi uygun buluyor. Buradan, olası bir savaşın ve askeri harcamaların bedelinin emekçilere ödettilereceği anlaşılıyor.

Oysa silahlanmaya harcanan paranın sadece bir kısmı, dünyadaki açlığı sona erdirmek (Dünya Gıda Programı'na göre yıllık 48 milyar dolar) ve 140 düşük ve orta gelirli ülkeye güvenli içme suyu ve sanitasyon hizmetlerine evrensel erişim sağlamak için (BM'ye göre yıllık 138 milyar dolar) yeterlidir. (<https://mronline.org/2025/05/05/world-military-spending-explodes> (5 May 2025)).

Askeri bütçelere aktarılan her dolar, dünyayı potansiyel bir kıyamet senaryosu olan üçüncü dünya savaşına daha da yaklaştırıyor. Tüm ülkelerin işçi sınıflarının ve emekçi halklarının bundan kazanacağı hiçbir şey yok. Yeni bir dünya savaşına doğru gidişi durdurmak için, NATO'yu lağvetmek, emperyalist savaş makinesini yok etmek ve toplumun muazzam zenginliğini ve üretici güçlerini işçi sınıfının demokratik kontrolü altına sokmaktan başka bir yol yok. Çünkü militarizme ve savaşlara karşı mücadele ile emek, demokratik ve sosyal hakların savunulması ve barış mücadelesi birbirinden ayrılmaz bir bütündür.

2025 Küresel Haklar Endeksi Bize Ne Söylüyor? Demokrasiye Darbe!

ITUC tarafından her yıl güncellenen Küresel Haklar Endeksi, dünya genelinde sivil toplum örgütleri ve sendikaları kriminalize eden hükümetlerin sayısının arttığını gösteriyor (<https://www.ituc-csi.org/global-rights-index>, 27 Haziran 2025).

Önceki yıllara kıyasla grev hakkı ve sendikaya üye olma özgürlüğüne ilişkin ihlaller rekor seviyede seyrederken demokrasiye karşı bir darbeye tanık olduğumuzu vurgulayan rapor, hükümet yetkilileri ile demokrasiyi baltalayan şirketlerin işçilerin hak ve refahına yönelik, iş birliği halinde, sürekli bir saldırı yürüttüğünü dile getiriyor. Rapordan öne çıkan bulgular şöyle:

✘ Dünya genelindeki 151 ülkenin % 72'sinde işçiler adalet mekanizmalarına ya sınırlı olarak erişebiliyor ya da hiç erişemiyor. Bu oran bir önceki yıl %65'ti.
✘ Ülkelerin %45'inde ifade ve toplanma özgürlüğüne yönelik saldırılar var.
✘ Son bir yılda grev hakkı , ülkelerin %87'sinde ihlal edildi.
✘ Yine son bir yılda, sendikaların yasal olarak tanınma hakkı ülkelerin %74'ünde engellendi.
✘ Toplu sözleşme hakkı ülkelerin %80'inde kısıtlandı.
✘ 71 ülkede işçiler gözaltına alındı ya da tutuklandı.
✘ Her dört ülkeden üçünde, örgütlenme özgürlüğü ihlal edildi.
✘ İşçiler, ülkelerin %26'sında şiddete maruz kaldı.

Türkiye İşçi Hakları Bakımından En Kötü 10 Ülkeden biri Olmaya Devam Ediyor!

Dünya genelini özetleyen yukarıdaki karanlık tabloda Türkiye'nin de önemli bir payı var. Zira Türkiye, bir önceki yıl olduğu gibi bu yıl da işçi hakları bakımından en kötü 10 ülkeden biri olmaya devam etti.

Türkiye'de işçilerin maruz kaldığı hak ihlallerinde, toplu işten çıkarma, sendikasızlaştırma, toplu pazarlık hakkının sınırlandırılması, sendikacılar yönelik gözaltı ve tutuklamalar öne çıkıyor. Diğer yandan örgütlenme özgürlüğü, sendikal ayrımcılık yasağı, toplu sözleşme ve grev hakkı gibi temel sendikal hak ve özgürlükler Anayasa ile güvence altına alınsa da ilgili hakların kullanılmasının 6289 Kamu Görevlileri Sendikaları Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile 6356 sayılı Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununda ciddi şekilde sınırlandırıldığı vurgulanıyor.

İşçi Hakları Bakımından En Kötü On Ülke

✘ Bangladeş
✘ Belarus
✘ Ekvador
✘ Mısır
✘ Esvatini
✘ Myanmar
✘ Nijerya
✘ Filipinler
✘ Tunus
✘ Türkiye

Demokrasinin İnşası İçin Çağrı

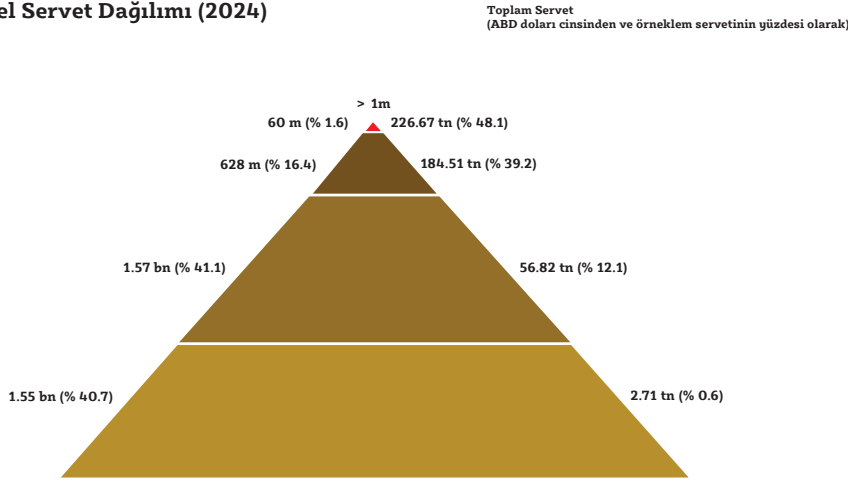
ITUC, demokrasiye vurulan darbeye karşı da bir kampanya başlattı. "Demokrasinin İnşası" olarak adlandırdığı kampanya, demokratik hak ve özgürlüklerimizin küçük bir azınlık tarafından tehdit edildiğini; demokrasinin yeniden inşasında ise sendikal hareketin büyük bir güç olduğunu vurguluyor. (2025 ITUC Global Rights Index, The World's Worst Countries For Workers, 2025).

Küresel nüfusun %1'inden azını oluşturan bir kesimin dünya zenginliğinin neredeyse yarısını kontrol ettiği ve bu ekonomik güç yoğunlaşmasının ekonomiyi ayakta tutan işçilerin hayatlarını doğrudan etkilediği bir düzende yaşadığımızı belirten ITUC, kendi çıkarları doğrultusunda dünyayı şekillendirirken yarattıkları maliyeti işçi sınıfının omuzlarına yükleyen küresel seçkinlere karşı birleşik cephenin kurulması gerektiğine işaret ediyor.

Zira demokrasi mücadelesi ile sendikal mücadele birbirini etkileyerek ve büyütürken ilerliyor. Sendikal hareketin güçlenmesi ve yaygınlaşması, herkes için adil bir gelecek sunan demokrasinin inşasını da mümkün kılıyor.

Biri yer biri bakar, kıyamet ondan kopar!

Küresel Servet Dağılımı (2024)

Biri yer biri bakar kıyamet ondan kopar!

UBS tarafından geçen ay yayınlanan Küresel Servet Raporuna göre, dünyadaki tüm yetişkinlerin sadece %1,6'sı dünyadaki tüm kişisel servetin %48,1'ine sahip. Yani raporda yer alan servet piramidinin de gösterdiği gibi, sadece 60 milyon yetişkin (tüm dünya yetişkinlerinin %1,6'sının), 226 trilyon dolarlık net kişisel servete sahip ve bu rakam tüm dünya kişisel servetinin neredeyse yarısına eşit.

Diğer uçta ise, 1,57 milyar yetişkin (dünyadaki yetişkinlerin yaklaşık %41'i) sadece 2,7 trilyon dolar yani tüm dünyadaki kişisel servetin sadece %0,6'sına sahip. Bu piramide orta kademe servet sahipleri de eklendiğinde; 3,1 milyar yetişkinin (yani tüm yetişkinlerin %82'si) 61 trilyon dolarlık kişisel servete sahip olduğu ortaya çıkıyor. Bu rakam, küresel kişisel servetin sadece %12,7'sine denk geliyor. Servetin kalan %87,3'ü ise sadece 680 milyon yetişkin veya dünyadaki toplam yetişkin nüfusunun (3,8 milyar) sadece %18,2'sine ait. Piramidin en tepesinde ise dünyada 2.891 dolar milyarderi bulunuyor. Servet tepede öyle birikiyor ki 31 yetişkinin toplam serveti 50 milyar doları aşıyor. (UBS, Global Wealth Report 2025).

Eşitsizlik küresel çaptaki açlığın ve yoksulluğun temel nedeni

Böyle bir eşitsizlik dünyadaki yaygın açlığın ve derin yoksulluğun temel nedenini oluşturuyor. Öyle ki 3,7 milyardan fazla insan (dünyanın neredeyse yarısı) yoksulluk içinde yaşıyor, 700 milyondan fazla insan açlıkla karşı karşıya ve cinsiyet eşitliği 123 yıl daha sağlanamayacak. Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin (SKH) yalnızca %16'sı 2030 yılına kadar yerine getirilme yolunda ilerliyor. Kısaca çok zengin bir azınlığın çıkarları ön planda tutulurken, küresel kalkınma umutsuzca başarısızlığa uğruyor.

Çarpıcı bir şekilde 2015 yılından bu yana, dünya nüfusunun neredeyse tamamının (% 95'inin) toplamından daha fazlasına sahip olan en zengin %1'lik kesim, yıllık küresel yoksulluğu 22 kez sona erdirmeye yetecek kadar yani 33,9 trilyon dolar kazandı. Milyarderler 6,5 trilyon dolar kazandılar ki bu rakam SKH'lere ulaşmanın yıllık tahmini maliyeti olan 4 trilyon dolardan daha fazla. (<https://www.equals.ink/p/finance-development-not-oligarchy> (3 July 2025)).

"Ekonomik eşitsizlikler arttıkça iç savaş riski artıyor"

"Ekonomik eşitsizlik ülkelerde sadece yoksulluğu değil, aynı zamanda iç savaş riskini de artırıyor". Bu bulgu, Tübingen Üniversitesi Ekonomi Tarihi Kürsüsü tarafından, 200 yıla yayılan ve toplam 193 ülkeyi kapsayan verilerin analizi sonucunda elde edildi. Çalışma Review of Income and Wealth dergisinde yayımlandı. (<https://phys.org/news/economic-inequality-civil-war>. (June 2025)).

"Ekonomik eşitsizlik" denilirken, sadece gelir eşitsizliği değil; toprak, arazi, bina gibi gayrimenkul ve borsa ve diğer finansal yatırım gelirleri gibi menkul kıymetler ve rantlar gibi servet dağılımındaki eşitsizlikler de kastediliyor.

Araştırmacılar, ekonomik eşitsizlikteki artış ile bir ülkede 10 yıl içinde yaşanan iç savaşların sayısını ilişkilendiriyor. Çalışma, savaş veya iç savaş; bir yıl içinde savaş operasyonlarında 1.000'den fazla kişinin öldüğü çatışmalar olarak tanımlıyor.

Araştırma, gelir ve servet dağılımındaki eşitsizlik ile iç savaşların patlak vermesi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir bağlantı olduğunu ortaya koyuyor.

Sosyal devrimlerin bir nedeni eşitsizlik

Sonuçlar tarihsel olaylarla da doğrulanabilir: Örneğin, 1917 Ekim Devrimi öncesinde Rusya'da toprak dağılımı son derece eşitsizdi ve bu durum devrimin doğmasına ve iç savaşın patlak vermesine önemli ölçüde katkıda bulundu. ABD'de ise gelir dağılımındaki eşitsizlik son 30 yılda keskin bir şekilde arttı. Buna bağlı olarak, ABD'de iç savaş riski %10'dan %21'e çıktı.

Büyük nüfuslu ülkeler iç savaş riskine daha açık

Araştırmanın bir diğer bulgusuna göre, bir ülkenin büyüklüğü ve nüfusu doğal olarak bu ülkede iç savaş çıkma olasılığını artırıyor. Buna göre Çin son 200 yılda dokuz iç savaşla listenin başında yer alırken, onu Meksika, Arjantin, Kolombiya, Etiyopya, Irak, Rusya ve Türkiye izliyor. Ayrıca, önceki iç savaşlar silahlı çatışmaya yeniden başvurulması olasılığını artırıyor.

Diğer taraftan, demokratikleşmenin hızlanması iç savaş çıkması olasılığını azaltıyor. Bir ülkedeki ekonomik büyümenin büyüklüğü ile iç savaş riski arasında anlamlı bir ilişki ise mevcut değil. Yani ülke demokratikleşmediği sürece ne denli yüksek hızla büyürse büyüsün iç savaş riski azalmıyor.

Çalışmada, gelir ve servet dağılımındaki eşitsizliği ve dolayısıyla iç savaş tehlikesini azaltabilecek ekonomik politika önlemleri de tartışılıyor. Buna göre, artan oranlı gelir vergisi ve servet vergisi veya nüfusun büyük bir kısmının yüksek kaliteli eğitim ve sağlık hizmetlerine erişiminin iyileştirilmesi, bir ülkedeki eşitliği artırırken, iç savaş tehlikesini de azaltıyor.

Günümüzün çarpıcı iktisadi gerçekleri olan yoksul-zengin uçurumu, gelir dağılımı adaletsizliği, işsizlik, krizler ve savaşlar kapitalizmin sosyal sınıflara bölünmüş olmasının sonuçlarıdır. "İşçi sınıfı" ve "sermaye sınıfı" olarak kendini gösteren bu ayrışmada her türlü değeri üretenler işçiler iken,

EMEK SÖMÜRÜSÜ

bu değere el koyanlar patronlardır. Patronlar üretim araçlarının sahibi oldukları gerekçesiyle işçilerin yarattığı artı değere el koyarlar ve onu kâr olarak meşrulaştırırlar. Yani kapitalizm işçi emeğinin kapitalist patronlar tarafından sömürülmesine dayalı bir sistemdir. Hükümetler tarafından uygulanan ekonomi politikaları ise genelde bu sömürünün sürmesine, sermaye sınıfının daha da zenginleşmesine, emekçi sınıfların daha da yoksullaştırılmasına hizmet eder.

Sınıf mücadelesi nesnel bir gerçekliktir!

Bir yandan emekten daha fazla artı değer yaratma çabası biçimindeki sömürü, diğer yandan bu sömürüye karşı direnç kapitalist toplumlarda sınıflar arasındaki çatışmaların özünü oluşturur. Bu çatışma öznal niyetlerin dışında nesnel olarak hayatın içinde var olan bir gerçekliktir.

Ancak, bu uzlaşmaz sınıfsal bölünmüşlük gerçeği sistemin egemenlerince çeşitli yollarla; resmi eğitim, bireycilik ve mülkiyetçiliğin teşviki, ırkçılık, şovenizm, milliyetçilik, cinsiyetçilik, savaş çığırtkanlığı ve medya propagandası aracılığıyla perdelenir. Keza, sermaye işçileri ve toplumun bütününe yönetebilmek için onları böler ve bir-

birlerine rakip hale getirir. Hatta sınıf hareketini bölebilmek için sahte sendikalar dahi yaratır. Hükümetlerse iktidar yanlısı sendikaları büyütme için diğer sendikalar üzerinde baskı uygulamaktan kaçınmazlar.

Diğer yandan eşitlikçi ve özgürlükçü, sınıfsız, sömürsüz bir toplum ve dünya kurmak bugün her zamankinden daha gerekli ve mümkündür. Bunun için sınıf siyaseti yürütmek gerekir ki sınıf siyaseti toplumdaki uzlaşmaz sınıfsal çıkarların varlığının ve insanların gerçek anlamda özgürleşmesinin ve yaşamlarının iyileşmesinin ancak sermaye sınıfına karşı verilecek olan sınıf mücadelesi ile sağlanabileceğinin kabulüyle başlar. Sendikalar bu sınıf siyasetini; ekonomik (ücret ve diğer sosyal haklar), politik (demokrasi ve barış) ve ideolojik (eğitsel çalışmalar) alanlarında olmak üzere üç ayaklı olarak yürütürler.

Bilgine'ye soruldu:

Ödemeler Dengesi Nedir?

Bir ekonomide yerleşik kişilerin (Genel Hükümet, Merkez Bankası, bankalar, diğer sektörler) diğer ekonomilerde yerleşik kişiler (yurt dışında yerleşikler) ile belli bir dönem içinde yapmış oldukları ekonomik işlemlerin sistematik kayıtlarını elde etmek üzere hazırlanan istatistiki bir rapordur.

Cari İşlemler Hesabı nedir?

Ödemeler dengesi hesapları içinde yer alan mal ve hizmet ticareti ile birincil ve ikincil gelir hesaplarını kapsayan bir hesaptır. Gelirlerin giderleri aştığı, yani, farkın artı olduğu durum "cari işlemler fazlası" olarak adlandırılırken; giderlerin gelirleri aştığı, yani, farkın eksi olduğu durum ise "cari işlemler açığı" olarak adlandırılır.

Doğrudan Yatırım nedir?

Yatırımcının yerleşik olduğu ekonomi dışındaki bir ekonomide bir işletmenin yönetimini kontrol ettiği veya yönetiminde söz sahibi olduğu uzun vadeli bir yatırım şeklidir. Doğrudan yatırımda, yatırımcının işletmenin sermayesinde %10 ya da daha fazla paya / oy hakkına sahip olması veya yönetimde söz sahibi olması esastır.

Portföy Yatırımı nedir?

Menkul değerlere yapılan yatırımlar olarak tanımlanabilecek portföy yatırımları, genellikle borsadaki hisse senetleri ile kamu ya da özel kuruluşlarca ihraç edilen bono ve tahvil şeklindeki borç senetlerini ve diğer para piyasası araçlarını içerir (TCMB, İstatistik Genel Müdürlüğü, Ödemeler Dengesi Müdürlüğü, Ödemeler Bilançosu-Tanım ve Türkiye Uygulaması).

TEZ-KOOP-İŞ SENDİKASI

Türkiye Ticaret, Kooperatif, Eğitim, Büro ve Güzel Sanatlar İşçileri Sendikası

Tez-Koop-İş Sendikası Genel Merkezi - Mebusevleri, İller Caddesi No:7 06580 Tandoğan-Ankara

Tel: 0312 213 3444 Faks: 0312 213 3430